

Liviu Rebreanu

Creator al romanului realist modern

Romanul lui Rebreanu se inscrie in linia traditiei realiste, reprezentate de romanul lui N. Filimon si Duiliu Zamfirescu, proza lui Slavici, Creanga, Agarbiceanu, Sadoveanu.

Creatia sa este romanul realist rural si romanul de analiza psihologica. Vocea sa este originala, puternic individualizata in cadrul romanului realist din proza interbelica, impus de catre Camil Petrescu, George Calinescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Mircea Eliade.

Aparitia romanului sau este anticipata de prezenta unor teme inspirate din viata satului la Slavici, Creanga, D. Zamfirescu, razboiul, la Zamfirescu, universul citadin, iubirea si metempsihoza. Sunt prezente tipologii: ca si N. Filimon, Rebreanu aseaza in centrul romanului un personaj voluntar, conferindu-i acestuia, spre deosebire de Filimon, monumentalitate. Apar, diferite tipare de personaje, precum imaginea taranului intrat in circuitul vietii moderne, bazata pe principiul "banul inchide si deschide toate usile", Hagi Tudose la Delavrancea, Dinu Paturica la Filimon, sau precum avarul lui Slavici, Mara, Ghita, al lui Delavrancea- Hagi Tudose, sau Dinu Paturica de la Filimon. De asemenea se remarca prezenta demagogului, precum cei de la Filimon sau Caragiale, si a boierului de neam, inspirat din Dinu Murgulet din Viata la tara a lui Zamfirescu, a arendasului, precum Tanase Scatiu, cei prezenti in "Rascoala", in "Arendasul roman", la Caragiale, a intelectualului in "Arhangheli", "Budulea Taichi". Apare adolescentul, precum cel al lui Creanga in "amintiri", sau a lui Slavici-Trica.

Originalitatea si modernitatea romanului rebreian rezulta din insasi viziunea artistica a scriitorului, care exprima un crez artistic realist. Prin Rebreanu, literatura noastra creeaza primul ei romancier obiectiv, atras de marile miscari ale vietii multimilor anonime.

Primul sau roman, "Ion", aparut in 1920, marcheaza "o revolutie si fata de lirismul samanatorist si de atitudinea poporanista si fata de eticismul ardelean, constituind o data istorica, am putea spune, in procesul de obiectivare a literaturii noastre epice", dupa cum spunea E. Lovrinescu.

Ca structuri artistice se remarca viziunea monografica asupra satului, precum la Creanga in "Amintiri", caracterizarea prin fizionomie, precum anumite caracteristici - "nasul ridicat", "privirea", la Rebreanu aparand si unele stari fiziologice. Este folosit titlul sugestiv al capitolelor. Fiecare structura este lucrata cu migala, pune accent pe simetria si unitatea ansamblului. De asemenea sunt semnificative paginile cu care incep si se sfarsesc romanele. <etafora drumului descris la inceputul si sfarsitul romanului "Ion", imaginile spanzarotorii din "Padurea Spanzuratiilor" inchid in paginile cartii drame umane, fiind, in același timp, un advertisement. Chiar el declara: "In cursul elaborarii am cautat sa realizez impartirea fiecarui capitol in

mici diviziuni care cuprind cate o scena, cate un moment. Toate acestea apoi au trebuit innodate in anume fel ca sa se poata intoarce in cuprinsul actiunilor principale. Actiunile principale la sfarsit trebuiau sa se uneasca, sa se rotunjeasca,, sa ofere imaginea unei lumi unde inceputul se confunda cu sfarsitul."

Raportarea operei sale trebuie facuta la Tolstoi, Dostoievski, prin prezenta ideii ca omul se purifica prin durere si prin intoarcerea la credinta, la Zola incluzand elemente naturaliste, prin prezenta instinctualitatii, a obsesiei, scenele de durere, crime, la Raymond prin descrierea taranimii, la Proust, prin prezenta memoriei involuntare. Ion, este un erou stendhalian precum Julien Sorel, ravnind la o ascensiune sociala rapida. E. Lovrinescu spunea: "In psihologia lui Ion, scriitorul a intrebuintat, intr-o masura oarecare simplitatea artei clasice, reducandu-l la instinctul principal, tot asa cum eroii lui Moliere se organizeaza in jurul unei singure mari pasiuni.

Proiectand conflictul social din exterior in viata interioara, in lumea constiintei umane, autorul devin dupa T. Vianu "un analist al starilor de constiinta, al invalmaselilor de ganduri, al obsesilor tiranice". Astfel, personajul principal al romanului "Padurea Spanzuratiilor", devine simbol al generatiei de intelectuali din Ardeal, silit sa lupte sub steag strain, ca ofiter in armata Austro-Ungara. De altfel, chiar autorul este scriitor ardelean, deosebinduse de ceilalti prin problematica nationala, prin prezenta ideii ca poetul este un profet, un Messia, si prin caracterul moralizator al operei. Sondajul psihologic al autorului descopera in Apostol Bologa un suflet patetic si contradictoriu, un erou problematic si un inadaptat superior. La inceputul fiecarei carti, naratiunea se deruleaza lent, cu poticneli si incetineli, cu urcusuri treptate, dand impresia unor acumulari de energie care pregatesc declansarea furtunii. Stilul operei lui Rebreanu se caracterizeaza prin sobrietate si precizie, prin limpezime si eleganta expresie: "prefer expresia sa fie bolnavicioasa si sa spun intraevar ce vreau, de cat sa fiu slefuit si neprecis. Stralucirea stilistica, cel putin in opera de creatie, se face mai totdeauna in detrimentul preciziei si a miscarii de viata. De altfel cred ca -i mult mai usor a scrie frumos decat a exprima exact". Limbajul artistic este bogat si variat. Imaginile vizuale si auditive, alaturi de epitete si comparatii dau culoare semnificativa textului. Fraza este sacadata si armonioasa, cuprinzand uneori repetitii de cuvinte, care devin obsesii cu valori simbolice. Conotatiile cuvintelor din text confera vibratie estetice, dupa G. Calinescu, "frazele considerate sigure sun incolore, ca apa de mare tinuta in mana, cateva sute de pagini au tonalitatea neagra-verde si urletul marii".

Prin arta lui Rebreanu, romanul romanesc se inscrie in circuitul valorilor spirituale universale. Rebreanu si Sadoveanu sunt

ctitori romanului romanesc modern. Daca prin Sadoveanu explorarea mediului rural creeaza o exceptionala sinteza intre liric si epic, prin Rebranu se edifica primul ei romancier obiectiv, realist, expresie monumentala a epicului pur. La Rebreanu, satul romanesc este prins in lupta pentru inavutire, suferind efectele dezumanizarii sub influenta banului.

L. Rebreanu este fondatorul prozei romanesti moderne, prin preocuparea pentru social si psihologic. Perpessicius il considera "romancierul cel mai viguros, cel mai natural si cel mai captivant.